

KIBERPANK

William Gibson

Obrobje

Ko je Hiro tlesknil po stikalu, sem sanjal o Parizu in njegovih mokrih, temnih zimskih ulicah. Bolečina se je privalila z dna moje lobanje in mi nekje za očmi eksplodirala kot bledomodra neonska svetloba. S krikom sem se pognal iz viseče mreže. Vedno kričim; nalašč. Povratna zveza je odmevala po moji glavi. Stikalo za bolečino je pomožno vezje v kostnem foničnem vsadku in je priključeno neposredno na možganske centre za bolečino. Nič ne deluje bolje za razpihovanje nadomestniške barbituratske megle. Nekaj sekund je trajalo, da se je moje življenje znašlo samo s seboj, medtem ko so se biografske ledene gore prebijale skoz meglo: kdo sem, kje sem, kaj tu počnem, kdo me prebuja.

Hirov glas je prihreščal skoz kostni prevodni vsadek. "Za vraga, Toby. A veš, kako se prileže mojim ušesom, če tako kričiš?"

"A veš, koliko me brigajo tvoja ušesa, dr. Nagashima? Točno toliko me brigajo kot ..."

"Dragec, zdajle ni časa za ljubezenske izlive. Delo naju čaka. Ampak kaj pomenijo te petdesetmilivoltne špice v tvojih temporalih, a? Si med pomirjevala še kaj primešaš, da je bolj zabavno?"

"Spet imaš pokvarjen EEG, Hiro. Noriš. Samo spal bi rad ..." Zrušil sem se v visečo mrežo in se skušal pogrezniti v temo, a njegov glas me ni pustil.

"Žal mi je, ampak danes delava. Pred eno uro je pristala ladja. Fantje ravnokar odstranjujejo reakcijski motor, tako da bo šla skoz vrata."

"Kdo pa je?"

"Leni Hofmannstahl, kemičarka iz Zvezne republike Nemčije." Počakal je, da sem nehal stokati. "Potrjen kadaver."

Tu smo res razvili čudovito izrazoslovje. Misli je ladjo, ki se je vračala z aktivno

medicinsko telemetrijo in je vsebovala eno (1) telo, toplo, v še neznanem psihološkem stanju. Zaprl sem oči in se zibal v temi.

"Vse kaže, da si njen nadomestnik, Toby. Njen profil se ujema s Taylorjevim, ampak on je na dopustu."

Vedel sem za Taylorja in njegov "dopust". V kmetijskih cisternah je nabit z amfetaminom delal aerobične vaje, da bi se rešil klinične depresije, ki ga je popadla. To je pač ena od poklicnih nevarnosti nadomestnikov. S Taylorjem se ne razumeva. Smešno je, da je ponavadi tako, če ima tip preveč podoben psihoseksualni profil.

"Hej, Toby, kdo za vraga ti pa daje vso to drogo?" Vedno me je to spraševal. "Charmian?"

"Ne, tvoja mama." Prav dobro ve, da jo dobim od Charmian.

"Ja, hvala. Čez pet minut da si pri dvigalu, drugače pošljem ruska bolničarja, da te privlečeta."

Kar visel sem v mreži in se igral igrico z imenom Položaj Tobyja Halperta v veselju. Ker pač nisem egoist, sem v središče postavil sonce, našo zvezdo, to svetlo, toplo kroglo. Okoli sonca sem vtiril lepe planete, naše prijetne domove. Tule, v točko okoli osmine poti proti Marsovi tirnici, pa sem posadil debel kovinski valj, približno četrtino velikosti Ciolkovskega 1, Delavskega paradiža v točki L-5. Ciolkovski 1 leži v libracijski točki med gravitacijsko privlačnostjo Zemlje in lune, tu pa potrebujemo svetlobno jadro, da ostanemo na mestu, dvajset ton aluminija, spletenega v deset-kilometrski šestkotnik. Jadro nas je zvelklo iz Zemljine tirnice, zdaj pa ga imamo za sidro. Vrgli smo ga v fotonski tok in visimo pripeti zraven – v točki, v singularnosti, ki jo imenujemo avtocesta.

Francozi ji pravijo mitro, podzemna železnica, Rusi pa reka, vendar pri podzemni ni pravega občutka za razdaljo, reka pa za nas Američane nima takega prizvoka samotnosti. Če vas ne moti, da omenjate Olgo, jo lahko imenujete Anomalne koordinate Tovjevske. Olga Tovjevska, mati božja singularnosti, svetnica avtoceste.

Hiro mi vendarle ni zaupal, da bom vstal sam. Tik preden sta vstopila ruska bolničarja, je daljinsko prižgal luči v moji kabini, da so nekaj sekund strobsko utripale, preden se je svetloba ustalila in ožarila slike svete Olge, ki jih je Charmian nalepila na steno. Na ducate slik iz časopisov in revij. Svetnica Olga Avtocestna.

Podpolkovnica Olga Tovjevska, najmlajša ženska s tako visokim rangom v sovjetskem vesoljskem programu, je v prirejenem aljutu 6 sama potovala proti Marsu. S sabo je tovorila prototip novega čistilca zraka, ki naj bi ga preskusili štirje člani sovjetskega marsovskega orbitalnega laboratorija. Brez težav bi lahko s Ciolkovskega daljinsko upravljali aljuta, vendar si je Olga hotela pisati ure v veselju. Vsekakor so ji naprtili dovolj nalog, da se ni dolgočasila: opravljati je morala rutinske poskuse z vodikovim pasom v umetnih radijskih izbruhih, ki so bili del pogodbe v znanstveni izmenjavi med Sovjetsko zvezo in Avstralijo. Vedela je, da bi lahko njeno vlogo pri poskusih opravljal običajni gospodinjski avtomat, vendar je bila vesten oficir in je brez

zadržkov ob natančno določenih trenutkih pritiskala na gumb.

S spetimi in v mrežico povitimi rjavimi lasmi je bila verjetno videti kot idealizirana podoba delavca v veselju, kakršnega bi prikazala Pravda. Brez dvoma je bila najbolj fotogeničen kozmonavt, ne glede na spol. Ponovno je preverila kronometer vesoljske sonde in roko približala gumbom, ki bodo sprožili prvi umetni izbruh. Gospodična polkovnik Tovjevskaja ni mogla vedeti, da se bliža točki, ki bo kasneje znana kot avtocesta.

Ko je vtipkala zaporedje šestih prožilnih gumbov, je aljut prečil še zadnjih nekaj kilometrov in sprožil uravnan izbruh radijske energije pri 1420 megahercih, frekvenci vodikovega atoma. Radijski teleskopi na Ciolkovskem so sledili izbruhu in posredovali signal geosinhronim satelitom, ti pa so ga odbili postajam na južnem Uralu in v New South Walesu. Aljutova radijska slika je bila zaradi izbruha za 3,8 sekunde zastrta.

Ko je bila motnja mimo, aljuta ni bilo več na opazovalnih zaslonih.

Na Uralu je gruzinski tehnik pregriznil držalo svoje najljubše pipe, v New South Walesu pa je mladi fizik začel tleskati po stranici monitorja, kakor da bi igral odločilno igro fliperja.

Dvigalo, ki je čakalo, da me popelje navzgor v Nebesa, je bilo videti kot holivudska kopija sarkofaga v slogu Bauhausa. Po hodniku sem lahko videl vrsto identičnih konzol, okoli katerih so se smukali prav tako identični tehniki v smešnih rumenih papirnatih uniformah. Opazil sem Hira v kavbojkah in kavbojski srajci, izpod katere se je kazala študentovska majica. Bil je zatopljen v številke na monitorju pred seboj in me ni opazil. Tudi nihče drug me ni.

Stal sem in strmel v strop, nad katerim so se raztezala Nebesa. Ni bilo videti ne vem kaj. Naš debeli valj sestavlja pravzaprav dva valja, drug znotraj drugega. Tu spodaj v zunanem – "spodaj" in "zgoraj" si določamo z vrtenjem – so vse bolj posvetne zadeve našega projekta: spalnice, restavracije, zračna loputa, kjer spravimo noter ladje, ki se vrnejo, komunikacije in pa – sanatoriji, ki jim rajši ne pridem blizu.

Nebesa so notranji valj, to neverjetno zeleno srce, pretirano diznejevska dobrodošlica in hkrati nepotesljivo uho vedno informacijsko lačne globalne ekonomije. Stalni tok golih informacij se pretaka domov na Zemljo, poplava govoric, šepetov, namigov transgalaktičnega prometa. Včasih sem otrpel ležal v svoji mreži, ko sem čutil pritisk vseh teh podatkov, jih slutil, kako se pretakajo skoz kitaste žice, prepletajoče se in napete za steno, žice, ki se lahko vsak hip iztrgajo in me zadavijo. Potem pa se je k meni priselila Charmian, in ko sem ji zaupal svoje strahove, jih je uročila in po stenah obesila slike svete Olge. Pritisk se je umaknil, daleč, daleč stran.

"Toby, povezujem te s prevajalcem. Danes boš morda potreboval nemščino." Njegov glas je peščno prasketal po moji lobanji. "Hillary ..."

"Tukaj, dr. Nagashima," se je oglasil kristalni glas, ki bi lahko napovedoval radijske novice. "Francosko pa znaš, kajne, Toby? Hofmannstahlova zna francosko in angleško."

"Ti pa, da si mi kar tiho, Hillary. Ne oglasi se več, če te nobeden ni prosil,

razumeš?" Njena tišina se je kot še ena plast naložila na zapleteno, stalno prasketanje motenj. Hiro me je grdo pogledal prek vrste konzol. Zarezal sem se.

Začlenjalo se je: vzhičenje, zadetek adrenalina. Čutil sem ga skoz zadnje meglice barbiturata. Mladenič z gladkim obrazom športnika mi je pomagal zlesti v kombinezon. Obleka je nekoliko zaudarjala. Bila je nova-stara, natančno obdelana, prepojena z umetnim potom in primernimi feromoni. Oba rokava sta bila od zapestja do rame prekrita z izvezenimi našitki, večinoma znaki podjetij, pokrovitelji umišljene odprave na avtocesto, znak glavnega pokrovitelja pa se je bohotal prek mojih prsi – znak podjetja, ki naj bi bilo poslalo Tobyja Halperta na srečanje z zvezdami. Vsaj moje ime, našito z rdečo najlonsko nitko nad mojim srcem, je bilo resnično.

Mladi športni tip je bil videti kot standardni član mladinskega oddelka CIA, vendar je na njegovi priponki pisalo Nevski, in to v latinici in cirilici. Torej KGB. Vsekakor pa ni bil ciolnik. Njegove kretnje niso bile lahkotne kot pri tistih, ki preživijo dvajset let v okolju L-5. Fant je bil nedvomno iz Moskve, miren uradniček, ki je znal vsaj na pet načinov z zvitim časnikom ubiti nasprotnika. Sledil je obred drog in žepov. Mikroinjekcijo, napolnjeno z novimi evforohalucinogeniki, je vtaknil v žep na mojem levem zapestju, se za korak odmaknil in odkljukal postavko na papirju, ki ga je držal v roki. Stilizirana silhueta nadomestnika, izvezena na njegovem oprsju, je bila videti kot tarča za vadbo s pištolo. Petgramsko ampulo opija je vzel iz torbice, ki jo je nosil okoli pasu, in tudi zanjo našel primeren žep na moji obleki. Tudi to je odkljukal. Zadnji je bil na vrsti kokain.

Hiro se je pridružil, ravno ko je Rus končal. "Mogoče ima kake pomembne podatke. Ne pozabi, da je kemičarka." Nenavadno je bilo, slišati ga v živo, ne pa kot tresljaj kosti skoz vsadek.

"Vse je tako težavno tam gori, veš, Hiro."

"Jasno, da vem." Tudi on je čutil tisto posebno vzdušje. Nisva se mogla povsem srečati z očmi. Preden bi se lahko zgodila ta nerodnost, se je obrnil in enemu od rumenih klovnov dal znak z navzgor obrnjenim palcem.

Dva tehnika sta mi pomagala v bauhausovsko krsto in se umaknila, ko se je prozorni pokrov sikajoče zaprl. Začel sem se vzpenjati v Nebesa in se bližati srečanju s tujko Leni Hofmannstahl, ki se je vračala domov. Pot navzgor je bila kratka, a zdelo se je, da traja celo večnost.

Olga, ki je bila naš prvi avtostopar, prva, ki je nastavila svoj palec na valovni dolžini vodika, je potrebovala dve leti, da se je vrnila domov. Nekega sivega zimskega dne so v Tjuratamu v Kazahstanu zabeležili njeno vrnitev na osemnajst centimetrov magnetnega traku.

Če bi vernik – in to vernik s poznavanjem filmske tehnologije – opazoval točko, kjer je njen aljut izginil pred dvema letoma, bi se mu morda zdelo, da gleda grobo božjo montažo posnetka praznega veselja s posnetkom Olgine ladje. Pojavila se je v našem prostoru kot slab, amaterski posebni efekt. Le teden dni kasneje pa je morda

sploh ne bi več dosegli; Zemlja bi se bila premaknila po tirnici naprej in Olgina ladja bi padla proti Soncu. Triinpetdeset ur po njeni vrnitvi se je živčni prostovoljec z imenom Kurtz, oblečen v oklepni kombinezon, prebil skoz vhodni zaklop ladje. Bil je vzhodnonemški specialist za vesoljsko medicino, njegova skrivna pregreha pa so bile ameriške cigarete. Ko se je prebijal v notranjost ladje in mimo čistilca zraka, si je zelo močno želel, da bi si lahko eno prižgal. Aljut je bil še po dveh letih napolnjen s svežim zrakom. V dvojnem snopu svetlobe, ki sta jo metali svetilki na njegovi velikanski čeladi, je zagledal drobne kroglice krvi in bruhanja, ki so počasi plavale mimo in se zavrtinčile zaradi njegovega gibanja. Potem jo je našel.

Lebdela je nad navigacijskim zaslonom, gola in zgrbljena v krčevit embrionalni položaj. Imela je odprte oči, ki so strmele v nekaj, česar Kurtz ni mogel videti. Njene pesti so bile okrvavljene in stisnjene trdo kot kamen, rjavi lasje pa so ji prosto plapolali okoli obraza kot morska trava. Počasi in previdno se je prebil mimo belih tipkovnic krmilne konzole in pritrdil svoj kombinezon na ploščo. Videti je bilo, da se je bila z golimi rokami lotila ladijskih komunikacijskih naprav. Deaktiviral je desno prijemalo svoje delovne obleke; prijemalo se je kot mehanski cvet samodejno razprlo. Iztegnil je roko, zatesnjeno v sivi kirurški rokavici in kolikor je mogel nežno razprl prste njene leve roke. Nič.

Ko pa je razprl njeno desno pest, se je nekaj izluščilo iz nje in se počasi zasukalo nekaj centimetrov pred njegovim vizirjem. Videti je bilo kot morska školjka.

Olga se je vrnila domov, nikoli pa se ni vrnila v življenje. Seveda so poskušali, vendar je z vsakim poskusom postajala bolj neoprijemljiva. V svojem hlastanju po znanju so jo razdelili na tanjše in tanjše rezine, dokler ni v svoji svetniškosti napolnila knjižnic zmrznjenih polic z dragocenimi vzorci. Še nobenega svetnika niso tako natančno porazdelili. Zgolj v laboratorijih Pleseck so v globoki kleti, ki je bila varna pred bombnimi napadi, hranili dva milijona natančno označenih vzorcev njenega tkiva.

S školjko so imeli več sreče. Eksobiologija se je nenadoma znašla na nenavadno trdnih tleh: v rokah je imela gram in sedem desetih zapletene biološke informacije, ki je bila brez najmanjšega dvoma nezemeljska. Olgina školjka je spodbudila vejo znanosti, ki se je posvečala izključno ... Olgini školjki.

Po začetnih raziskavah je postalo jasno dvoje. Školjka je zrasla v nezemeljskem okolju, in ker ni bilo nobene druge znane biosfere v sončnem sistemu, je morala priti z druge zvezde. Olga je ali obiskala kraj, od koder je izvirala školjka, ali pa je prišla v stik, če še tako bežen, z nečim, kar je lahko opravilo to pot.

Na koordinate Tovjevske so nato poslali majorja Grosza v posebej opremljenem aljutu 9. Druga ladja mu je sledila. Sprožil je zadnjega od dvajsetih umetnih izbruhov, ko je njegova ladja izginila. Posneli so dogodek in čakali. Vrnil se je dvesto štiriintrideset dni kasneje. Medtem so območje brez prestanka preiskovali, v želji, da bi odkrili karkoli nenavadnega, kaj takega, okoli česar bi bilo mogoče zgraditi teorijo. Ničesar ni bilo: le Groszova ladja, ki se je divje prikotnila iz nič. Preden so lahko prispeli do njega, je naredil samomor in postal druga žrtev avtoceste.

Ko so aljut privlekli nazaj do Ciolkovskega, so odkrili, da dovršena snemalna oprema ni ničesar posnela. Nič ni bilo pokvarjeno, le nič ni delovalo. Grosza so zamrznili in ga s prvim trajektom poslali v Pleseck, kjer so buldožerji že izkopavali nove, še večje podzemne prostore.

Tri leta kasneje, tisto jutro, ko so izgubili svojega sedmega kozmonavta, je v Moskvi zazvonil telefon. Kličoči se je predstavil kot direktor agencije CIA Združenih držav Amerike. Povedal je, da je pooblaščen, za konkretno ponudbo. Pod določenimi zelo izdelanimi pogoji bi Sovjetski zvezi omogočili, da si pomaga z najboljšimi psihiatri, kar jih premore Zahod. Rekel je, da ima Agencija utemeljene slutnje, da bi bila taka pomoč zelo dobrodošla.

Rusko je govoril skoraj brez naglasa.

Škrebļanje zvoka v kostnem vsadku je spominjalo na oddaljeni peščen vihar. Dvigalo je zdrsnilo v ozek jašek, ki je vodil skoz tla Nebes. Prešteval sem modre lučke na dvometrskih intervalih. Peti lučki je sledila tema in dvigalo se je ustavilo.

Skrit v votli krmilni konzoli ponaredka avtocestnega plovila sem čakal v dvigalu kot nekakšna skrivnost za knjižno omaro v otroški srhljivki. Plovilo je bilo del scene, podobno kot bavarska planinska koč, prilepljena na cementne Alpe v kakem zabaviščnem parku – sicer domiselna podrobnost, ki pa v resnici ni bila potrebna. Če nas tisti, ki se vračajo, sploh sprejmejo, nas vzamejo take, kot smo. Ni videti, da bi zgodbe in scenografija imele kak dodaten vpliv.

"Vse v redu," je rekel Hiro. "Nikogar ni na vidiku." Refleksno sem se podrgnil po brazgotinici za levim ušesom, kjer so mi vstavili kostni fonični vsadek. Stranica konzole se je odmaknila in v notranjost se je usula siva jutranja svetloba Nebes. Notranjost ponarejenega plovila je bila hkrati domača in tuja, podobno kot lastno stanovanje, ki ga nisi videl že ves teden. Odkar sem bil zadnjič tu zgoraj, se je ena od tistih novih brazilskih ovijalk priplazila mimo leve line, to pa je bila tudi edina sprememba, ki sem jo opazil.

V zvezi s temi ovijalkami so bile na sestankih o biostrukturi pravi prepiri, ko so ameriški ekologi tarnali zaradi možnega pomanjkanja dušika. Rusi so bili občutljivi glede izgradnje biološkega okolja, odkar so morali pri biotičnem programu na Ciolkovskem 1 za pomoč prositi Američane. Imeli so resne težave z gnitjem hidroponskega žita. Kljub vsej dovršeni sovjetski visoki tehnologiji niso mogli vzpostaviti delujočega ekosistema. Gotovo tudi ni pomagalo, da smo tudi zaradi začetne polomijade zdaj tu skupaj z njimi. Na živce jim gre; zato vztrajajo pri brazilskih ovijalkah, pa naj bo, kar hoče – da se le lahko prerekajo. Vendar so mi ovijalke všeč: listi so srčasti, in če jih podrgneš s prsti, dišijo po cimetu.

Stal sem med vrati in gledal, kako se čistina počasi izrisuje, ko odbita sončna svetloba prodira v Nebesa. Nebesa imajo greenwiški čas. Velikanska ogledala iz mylarja so se sukala nekje zunaj v vakuumu, tako da je ob pravem času nastopilo greenwiško jutro. Posneto ptičje petje se je oglasilo iz drevesnih krošenj. Ptiči imajo

velike težave v okolju brez prave težnosti. Znorijo, ko se skušajo prilagoditi centrifugalni sili. Zato resničnih ptičev v Nebesih ni.

Ko prideš prvič sem, se ti zdi, da je ime Nebesa res prav izbrano. Vse je zeleno in sočno, prijetno hladno in svetlo, visoka trava je posejana s pisanimi cveticami. Bolje je, če ne veš, da je večina dreves umetnih, ali pa to, koliko truda je potrebnega pri ohranjanju ravnovesja med modrozelenimi algami in diatomejami v ribnikih. Charmian pravi, da pričakuje, da bo izmed dreves vsak čas stopil Bambi, Hiro pa trdi, da je moralo ne vem koliko Disneyjevih inženirjev preseči molčečnost pod grožnjo zakona o državni varnosti.

"Od Hofmannstahlove dobivamo šibke signale," je rekel Hiro. Skoraj bi lahko govoril samemu sebi. Gestalt rokovalca in nadomestnika se je udejanjal in kmalu se ne bova več zavedala drug drugega. Adrenalinski vrhunec se je umirjal. "Nič zelo jasnega. "Schvne Maschine," ali nekaj takega ... "Lepa naprava" ... Hillary pravi, da je slišati precej mirna, ampak totalno odpuljena."

"Ja, kaj pa. Nobenih pričakovanj, kaj? Lotimo se zadeve sproščeno." Odrinil sem zapah in vdihnil nebeški zrak, ki je bil hladen in prijeten kot vrhunsko belo vino. "Kje je Charmian?"

Njegov vzdih se je pomešal z motnjami elektronike. "Morala bi biti na čistini št. 5 in skrbeti za Čilenca, ki je doma že tri dni, vendar tega ne počne, ker je slišala, da prihajaš. Čaka te pri ribniku s krapci. Trmasta babnica," je dodal.

Charmian je metala kamenčke v velike kitajske krape. Za enim ušesom je imela zataknen šopek belih cvetic, za drugim pa zmečkano marlborovko. Bose in blatne noge so ji kukale iz kombinezona, odrezanega pri kolenih. Črne lase si je bila spela v konjski rep.

Prvič sva se srečala na zabavi tam zunaj v eni od mehaničnih delavnic, kjer so pijani glasovi odmevali v votlini kovinske krogle, doma zvarjena vodka v breztežnosti. Nekdo je iz vreče vode iztisnil nekaj decilitrov in iztočeno vodo strokovno zasukal v vrtečo se kroglo sredi prostora. Jaz pa v breztežnosti nisem prav nič eleganten. Ko je vodna kroglica priplavala mimo mene, sem brez pomisleka vtaknil roko vanjo. Nenadoma sem imel lase polne tisočerih srebrnkastih vodnih biserčkov, ki sem si jih skušal iztresti. Ženska v moji bližini, vitko dekle s črnimi lasmi, se je smejala in se počasi preobračala v zraku. Nosila je tiste vrečaste hlače na vrstico, ki jih turisti kupujejo na Ciolkovskem, čez pa tri številke preveliko oguljeno majico z napisom NASA. Trenutek kasneje mi je že pripovedovala o zmajarjenju z najstniškimi ciolniki in o tem, kako ponosni so bili na šibko travo, ki so jo gojili med koruzo. Niti pomislil nisem na to, da je tudi ona nadomestnik, dokler se ni vklopil Hiro in nam sporočil, da je zabave konec. Teden dni kasneje se je preselila k meni.

"Eno minuto, prav?" Hiro je zaškripal z zobmi. "Eno. Uno." Potem je obmolknil, morda se je celo izklopil.

"Kako pa kaj na čistini št. 5?" Počepnil sem poleg nje in še sam poiskal nekaj kamenčkov.

"Ni sile. Napolnila sem ga s hipnotiki, potem pa sem mu morala za nekaj časa pobegniti. Moj prevajalec mi je povedal, da prihajaš gor." Govorila je z močnim teksaškim naglasom.

"Sem pa mislil, da znaš špansko. Saj je tip iz Čila, a ne?" Enega od kamenčkov sem zalučal v ribnik.

"Jaz govorim mehiško. Kulturniki so rekli, da mu najbrž ne bo všeč moj naglas. Še dobro, ker mu ne morem slediti, kadar govori hitro." Vrgla je kamenček v bližino mojega in kolobarji na gladini so se pomešali. "To pa je ves čas," je dodala. Krap se je približal tonečemu se kamenčku, da bi preveril, ali je užiten. "Ne bo se zvlekel." Ni me gledala. Njen glas je imel popolnoma nepristransko barvo. "Mali Jorge se prav gotovo ne bo zvlekel."

Izmed kamenčkov, ki sem jih držal v roki, sem izbral najbolj ploščatega in skušal narediti žabico, a je le potonil. Čim manj sem vedel o Čilencu Jorgeju, tem bolje. Vedel sem, da je med živimi, eden od tistih desetih odstotkov. Dvajset odstotkov jih umre ob vrnitvi. Samomor. Sedemdeset odstotkov kadavrov gre takoj v sanatorije, ker so popolne lupine. Charmian in jaz sva nadomestnika za preostalih deset odstotkov.

Če bi se vsi vračali le z morskimi školjkami, verjetno Nebes ne bi nikoli zgradili. Nebesa so zgradili potem, ko so v stisnjeni roki mrtvega Francoza našli dvanajstcentimetrski magnetno kodiran jekleni obroč, ki ga je držal v nekakšni parodiji srečnega dobitnika v zabaviščnem parku. Morda ne bomo nikoli izvedeli, kje in kako ga je dobil, vendar se je obroč izkazal kot Rosetta za medicino raka. Potem je iz tega zrasel cel kult. Tam zunaj lahko najdemo stvari, ki jih z znanstvenim raziskovanjem morda ne bi odkrili v tisoč letih. Charmian pravi, da smo podobni tistim revežem na otokih, ki ves čas gradijo pristajalne steze, da bi se veliki srebrni ptič vrnil. Pravi tudi, da stikov z "višjo" civilizacijo ne bi privoščila niti največjemu sovražniku.

"Toby, si že kdaj razmišljal, kako so si vse tole izmislili?" Mežikala je v sončno svetlobo, proti vzhodu, vzdolž naše valjaste dežele, zelene in brez obzorja. "Morali so za sejno mizo zbrati vse največje psihološke možgane, od freudovcev, jungovcev in adlerijancev do skinnerijancev, in jim dati bloke papirja in ostro ošiljene svinčnike. Vsi ti pametnjakoviči so vedeli, da morajo pokazati vse, kar znajo. Ne le kot predstavniki posameznih šol, ampak kot celotna profesija. Zbrana zahodna psihiatrija osebno – pa se nič ne dogaja! Ljudje se z avtoceste vračajo mrtvi ali pa odrolani in momljajo otroške pesmice. Tisti, ki še živijo, se po kakih treh dneh ali ustrelijo ali padejo v šok." Iz torbice okoli pasu je potegnila malo baterijsko svetilko, razprla plastično ohišje in potegnila ven parabolični reflektor. "Kremlin vpije, CIA besni. Kar pa je najhujše, multinacionalke, ki bi rade zadevo financirale, niso več tako prepričane. 'Mrtvi veseljci? Nobenih podatkov? Nič ne bo, prijateljčki.' Zato postajajo živčni, ti velepsihiatri, dokler se ne oglasi kak prepotentnež, morda z Berkeleyja, in reče: 'Hej, zakaj pa ne bi teh ljudi posadili v resnično prijetno okolje, jim dali veliko dobrih drog in koga, s komer

bi lahko imeli pristen stik?" Zasmejala se je in stresla z glavo. Z reflektorčkom je zbirala sončno svetlobo na konico cigarete, da bi jo prižgala. Vžigalic nam ne dajo, ker ogenj poruši ravnovesje med kisikom in ogljikovim dioksidom. Droben pramen dima se je vil nad žarečo točko.

"No," je rekel Hiro, "minuto sta imela." Pogledal sem na uro. Minile so vsaj tri minute.

"Všo srečo," je rekla in se na videz povsem posvetila konici tleče cigarete. "Pazi nase."

Grožnja bolečine. Vsakič je prisotna. Veš, da se bo zgodilo, vendar ne veš, ne kdaj ne natančno kako. Kušaj jih zadržati. Zibaš jih v temi. Toda če se pripravljaj na bolečino, ne moreš delovati. Tista pesem, ki jo stalno navaja Hiro: nauči nas, da nam ne bo vseeno, in nauči nas, da nam bo.

Podobni smo pametnim muham, ki brenčijo po mednarodnem letališču. Nekatere od nas nekako po nesreči zaidemo na let v London ali Rio, nekaterim morda celo uspe preživeti vrnitev. "Hej," vprašajo druge muhe, "kaj pa se dogaja na drugi strani teh vrat? Kaj oni vedo, česar mi ne vemo?" Na koncu avtoceste se vsi človeški jeziki razpletejo v tvojih rokah, razen morda jezika šamana, kabalista, jezik mistika, ki označuje hierarhije demonov, angelov, svetnikov.

Toda na avtocesti veljajo pravila in nekaj smo se jih naučili. Tako se imamo sploh česa oprijeti:

1. pravilo: Samo ena oseba na vožnjo; nobenih skupin, nobenih parov.
2. pravilo: Nobene umetne inteligence; karkoli že je tam zunaj, se ne ustavlja za pametne stroje, vsaj ne za take, ki jih znamo mi sestaviti.
3. pravilo: Snemalnih naprav se ne splača jemati s seboj: vsakokrat se vrnejo povsem prazne.

Na ducate novih smeri fizike je vzkliko od Olginega odkritja, bolj in bolj nepravovernih, ki so se vse borile za prevlado na polju trdih znanosti. Druga za drugo so se sesule kot hiša iz kart. V šepetu noči v Nebesih se ti lahko zdi, da slišiš treskanje paradigem, ki se rušijo in v briljantni prah pokopljejo življenjska dela komercialnih institutov in ga skrčijo na nepomembno opombo v zgodovini znanstvenega napredka – vse z nekaj stavki, ki jih uspe v temi zamrmrati tvojemu invalidnemu potniku.

Muhe na letališču, ki se skušajo zastoj peljati zraven. Priporočljivo je, da muhe ne zastavljajo preveč vprašanj. Priporočljivo je tudi, da ne skušajo dojeti vsega. Poskusi v tej smeri neizbežno vodijo v počasen, nezadržan razcvet paranoje, ko tvoj um ponoči na stene naslika velikanske, temne vzorce, ki se utrdijo, se pretvorijo v norost, v religijo. Pametne muhe se držijo teorije črne škatle. Črna škatla je varna prisposoba, v kateri avtocesta ostaja neznanka x. Naj se ne bi ukvarjali z vprašanjem, kaj je avtocesta ali kdo jo je postavil. Namesto tega se osredotočimo na to, kaj vtaknemo v črno škatlo in kaj iz nje dobimo. Na avtocesto pošiljamo stvari (na primer žensko z

imenom Olga, njeno ladjo, pa še mnoge druge, ki so sledili), in stvari se nam vrnejo (nora ženska, morska školjka, izdelki, drobci tujih tehnologij). Teoretiki črne škatle trdijo, da je naša glavna skrb, da optimaliziramo menjavo. Tu smo zato, da bi naša vrsta od tega čim več imela. Vendarle pa nekatere zadeve postajajo vse bolj očitne. Ena od teh je, da nismo edine muhe, ki so se znašle na letališču. Zbrali smo že izdelke vsaj petih ali šestih popolnoma različnih kultur. "Še več kmetavzov," pravi Charmian. Kot podgane v skladišču tovarne ladje si s podganami iz drugih pristanišč izmenjujemo drobne okraske. In sanjamo o svetlečih lučeh, o velikem mestu.

Ne stvari zapletati, le preprosto noter in ven. Leni Hofmannstahl: ven.

Povratak Leni Hofmannstahl smo postavili na čistino št. 3, ki smo jo imenovali tudi Elizej. Počepnil sem med prečudovito reprodukcijo mladih javorov in preučeval njeno ladjo. Prvotno je bila videti kot kačji pastir brez kril, z reakcijskim motorjem v vitkem, desetmetrskem zadku. Zdaj, ko so motor odstranili, je bila videti kot bela buba z ličinkastimi očesi, ki so skrivale običajni – neuporabni – tovor senzorjev in vzorčnikov. Ležala je na nizkem kuclju sredi čistine, na vzpetinici, ki so jo izdelali tako, da je lahko sprejela mnogo različnih modelov ladij. Novejše ladje so manjše, kot pralni stroji Grand Prix, minimalistične kapsule, ki so opustile vsakršno pretvarjanje, da se podajajo na dolgo raziskovanje. Kapsule za kadavre.

"Ni mi všeč," je rekel Hiro. "Tale mi sploh ni všeč. Nekaj ni v redu ..." Čutil sem, kot da govori samemu sebi. Skoraj se mi je zdelo, da jaz govorim samemu sebi. Gestalt rokovalca in nadomestnika je torej že skoraj deloval. Ko sem vklopljen v svojo vlogo, nisem več pozorno uho Nebes, specializiran skupek senzorjev, ki je prek radijske zveze povezan s še bolj specializiranim psihiatrom. Ko začne gestalt delovati, se Hiro in jaz stopiva v nekaj novega, nekaj, česar si ne moreva nikoli priznati, vsaj ne tedaj, ko se to ne dogaja. Najin odnos bi klasičnega freudijanca spravil naravnost v norišnico. Toda vedel sem, da ima prav. Tokrat je bilo nekaj strašno narobe.

Čistina je bila približno okrogla. Morala je biti, saj je bila v resnici petnajstmetrski izrez v tleh Nebes, krožno dvigalo, oblikovano kot alpski mini travnik. Lenijini ladji so odžagali motor, jo privlekli v zunanji valj, spustili čistino na ploščad z zračno loputo, potem pa so jo na velikanskem krožniku, okrašenem s travo in travniškimi cveticami, dvignili v Nebesa. Njena zunanja tipala so preplavili z lažnimi informacijami, line in zapahe pa so začepili. Nebesa naj bi bila presenečenje za tiste, ki se vračajo.

Spraševal sem se, ali je Charmian že nazaj pri Jorgeju. Morda mu kaj kuha, morda bo "ujela" ribo, ki ji jo bodo spustili v roke iz kletke na dnu ribnika. Pričaral sem si vonj ocvrte ribe, zaprl oči in si predstavljal Charmian, kako brodi po plitki vodi, z lesketajočimi se kapljicami na bedrih, to dolgonogo dekle v ribniku v Nebesih.

"Toby, dajmo, premakni se!"

V glavi mi je odmevalo od jakosti. Zahvaljujoč treningu in gestaltnem refleksu sem bil že na pol poti prek čistine. "Vraga, vraga, vraga ..." Hirova mantra, in tedaj mi je postalo jasno, da je vsekakor vse šlo narobe. Prevajalka Hillary je cvilila v ozadju. Njen

napovedovalski glas se je lomil, ko je z največjo možno hitrostjo deklamirala nekaj o anatomiji. Hiro je z daljinsko vodenimi napravami odprl lopute, ni pa čakal, da bi se vrata sama odprla. Sprožil je šest eksplozivov, ki so izstrelili vrata v enem kosu, tako da so me le za las zgrešila. Nagonsko sem se izmaknil. Potem sem hitel v notranjost, oprijemajoč se ostrih robov ob vhodu.

Tam sem se ustavil. Vonjal sem smrad eksploziva, ki je ostal v zraku, ko me je nenadoma zagrabil strah, resnični strah, prvič v vsem tem času.

Čutil sem ga že prej, vendar le nekako od daleč, na robu. Zdaj pa je bil velikanski, globoka votlina noči, hladna praznina brez milosti. To so bile poslednje besede, globoko veselje, vsa dolga poslavljanja v zgodovini naše rase. Zgrudil sem se in zastokal. Tresel sem se, se kotalil po tleh, se jokal. Svarijo nas pred tem, nam razlagajo na dolgo in široko, kot da bi šlo za nekakšno začasno agorafobijo, ki je pač nujna pri našem delu. Vendar dobro vemo, za kaj gre. Nadomestniki to lahko vemo, rokovalci pa ne. Nobena razlaga doslej se bistva ni še niti dotaknila.

Gre za primarni strah. Gre za dolgo roko neskončne noči, temo, ki mrmrajoče zbegance sili v beli objem sanatorijev. Olga je bila prva, sveta Olga. Skušala nam je to prikriti in se je z golimi rokami lotila radijske opreme, si jih odrgnila do krvi, ko je skušala ladji preprečiti, da bi oddajala signal, po katerem so jo z Zemlje lahko našli. Upala je, da jim ne bo uspelo, da bo lahko umrla ...

Hiro je bil na robu obupa, vendar je razumel in je vedel, kaj mora storiti.

Preklopil mi je stikalo za bolečino. Močno. Spet in spet, kot bi me drezal z električnim drogom za priganjanje živine. Pognal me je v notranjost ladje. Pognal me je skozi prisotnost strahu.

Naprej je bila soba. Tišina in vonj po tujcu, po ženski.

Tesni prostor je kazal očitne znake bivanja, skoraj je bil videti domačen. Zdelana plastika pospeševalnega kavča je bila polepljena s srebrnim lepilnim trakom. Vendar se je vse nekako oblikovalo okoli nečesa, kar je manjkalo. Ni je bilo. Potem sem zagledal noro razstavo čečkanja, simbolov, na tisoče drobnih, prepletenih in prekrizanih vijug. Zmazana in grda pisarija je prekrivala večji del zadnje stene.

Hiro je šepetal, me rotil. Najdi jo, Toby, zdaj, prosim, najdi jo, najdi jo ...

Našel sem jo v kirurški sobi, tesnem prostoru na koncu hodnika. Nad njo je visela Schvne Maschine, kirurški manipulator, lesketajoč se, z lepo zloženimi, svetlečimi, tankimi ročicami, s kromastimi nožicami mehničnega pajka, na konicah katerih so bili hemostatiki, pincete, laserski skalpel. Hillary je histerično tulila, na pol zgubljena v nekem šibkem kanalu, nekaj o anatomiji človeške roke, o kitah, arterijah, osnovni taksonomiji. Kričala je.

Nikjer ni bilo nobene krvi. Manipulator je čista naprava, ki zna delati čisto tudi v breztežnosti in sproti odsesava kri. Umrla je, tik preden je Hiro odstrelil vrata. Njena desna roka je bila iztegnjena prek bele plastične delovne površine kot srednjeveška risba, odrta, z mišicami in drugim tkivom lepo urejeno razstavljenim, pripetim z ducatom nerjavečih sponk. Izkrvavela je do smrti. Kirurški manipulator je programiran

proti samomorilcem, vendar lahko opravlja tudi delo razteleževalca in pripravlja vzorce za kasnejše preučevanje.

Uspelo ji je, da ga je prelisičila. S stroji je pač tako, da je to ponavadi mogoče, če le imaš dovolj časa. Ona je imela na voljo osem let.

Ležala je v zločljivem podporniku, podobnem okostju zobozdravniškega sedeža, in skozi ogrodje sem lahko videl zguljeno vezenje na hrbtu njenega kombinezona – oznake zahodnonemškega konglomerata za elektroniko. Skušal sem ji povedati. Rekel sem: "Prosim te, mrtva si. Odpusti nama, prišla sva, da bi ti pomagala, Hiro in jaz. Razumeš? Hiro te pozna, veš, tu zraven je v moji glavi. Prebral je tvoj dosje, tvoj spolni profil, o tvojih najljubših barvah. Ve vse o tvojih otroških strahovih, o tvojem prvem ljubimcu, pozna ime učiteljice, ki si jo imela rada. Jaz pa imam ravno pravšnje feromone, poleg tega pa sem zakladnica drog na dveh nogah, nekaj od tega bi ti bilo že všeč. Pa lagati znava midva s Hirom, prav neverjetna lažnivca sva. Prosim, moraš razumeti. Popolna tujca, vendar sva zate midva s Hirom najpopolnejša tujca, veš, Leni."

Bila je majhna, svetlolasa, s prezgodaj osivelimi gladkimi prameni. Dotaknil sem se njenih las, samo enkrat, in se vrnil na čistino. Ko sem tam stal, je dolga trava zatrepetala, travniške cvetlice so se zamajale in začeli smo se spuščati, z ladjo še vedno na umetni grbini dvigala. Čistina se je spustila iz Nebes in sončna svetloba je utonila v soju velikanskih žarometov, ki so metali ostre sence prek razsežne ploščadi zračne lopute. Postave v rdečih kombinezonih so tekale naokoli. Rdeč vlačilec se je na svojih debelušnih gumah zasukal za pol obrata, da se nam je umaknil.

Nevski, tisti športni kagebejevec, je čakal ob rampi, ki so jo približali robu čistine. Nisem ga videl, dokler nismo prispeli prav do tal.

"Gospod Halpert, vzeti vam bom moral droge." Majavo sem stal pred njim in se nisem menil za solze, ki so mi polnile veke. Iztegnil je roko proti meni, da bi mi pomagal dol. Razmišljal sem, ali se zaveda, zakaj je tu na spodnji ploščadi, samcat rumeni kombinezon na rdečem teritoriju. Vendar se verjetno sploh ni menil za to. Ni bilo videti, da se česa posebej zaveda. Seznam je imel pripravljen.

"Morate mi jih dati, g. Halpert."

Zlezel sem iz kombinezona, ga zvil v kepo in mu ga podal. Stlačil ga je v prozorno plastično vrečo, vrečo vtaknil v kovček, ki je priklenjen visel na njegovem zapestju, in zavrtel številčnico ključavnice.

"Ne jih vzeti vseh naenkrat, mladi mož," sem rekel. Potem sem padel v nezavest.

Kasneje to noč je Charmian prinesla posebno vrsto teme v mojo kabino, posamezne doze, zavite v debelo folijo. Niti malo ni bilo podobno veliki noči, živi temi, ki zasleduje potnike na avtocesti in jih hoče poslati v sanatorije, temi, ki vsaja strah. Bila je kot tema senc, ki se gibljejo prek zadnjih sedežev avtomobila tvojih staršev, ko si star pet let, še na toplem in varnem. Charmian je veliko spretnjša od mene, ko gre za to, da preneseš okoli birokratke, kakršen je Nevski.

Nisem je vprašal, zakaj se je že vrnila iz Nebes, niti je nisem pobaral, kaj se je zgodilo s Jorgejem. Ona pa mene ni spraševala o Leni.

Hira ni bilo nikjer, povsem se je odklopil z zveze. Popoldne sem ga videl na sestanku in kot ponavadi se nisva niti pogledala. Nič za to. Vedel sem, da se bo vrnil. Pravzaprav se ni zgodilo nič neobičajnega. Imeli smo pač slab dan, vendar v Nebesih ni nikoli lahko. Težko je, ko prvič začutiš veliki strah, vendar sem se ga jaz vedno zavedal, vedel sem, da me čaka. Pogovarjali so se o diagramih in skicah, ki jih je izrisala Leni, o molekularnih verigah, ki se zasukajo na ukaz. Molekule, ki lahko delujejo kot stikala in jih lahko nalagaš plast za plastjo, da sestaviš zelo majhen računalnik. Verjetno nikoli ne bomo vedeli, kaj je srečala tam zunaj. Verjetno nikoli ne bomo poznali podrobnosti izmenjave. Morda bi obžalovali, če bi jih. Nismo edino plemo obrobja, nismo edini, ki iščemo drobce, ki bi bili lahko kaj vredni.

Naj bo preklela Leni, naj bo preklet tisti Francoz, naj bodo prekleti vsi, ki prinašajo nazaj zdravilo za raka, morske školjke, stvari brez imen, obenem pa polnijo sanatorije, nam prinašajo strah in nas silijo da čakamo, čakamo. Te blage, mehke teme pa se lahko oprimem, se potopim v Charmianino počasno dihanje, v ritem morja. Če se tu dovolj zadeneš, lahko slišiš morje, globoko pod stalnim šumenjem motenj kostnega foničnega vsadka. To nosimo s seboj, ne glede na to, kako daleč od doma smo.

Charmian se je premaknila poleg mene, zamrmrala neznano ime, verjetno ime kakega strtega popotnika, ki je že davno odromal v sanatorij. Charmian ima trenutni rekord. Nekega potnika je obdržala pri življenju cela dva tedna, dokler si ni s palčema iztknil oči. Vso pot dol je kričala in si polomila nohte na plastičnem pokrovu dvigala. Potem so ji dali pomirjevala.

Oba pa naju vleče tista posebna potreba, tista zmešana dinamika, ki nama omogoča, da se vračava v Nebesa. Oba sva postala taka na isti način, tako da sva v malih čolniških več tednov čakala, da naju avtocesta sprejme. Ko so nama pošli umetni izbruhi, so naju z vlačilci zvelikli nazaj. Nekateri pač ne morejo iti, in nihče ne ve, zakaj. Nikoli pa ne dobiš še ene možnosti. Pravijo sicer, da je predrago, vendar je resnica, ki jo potrjujejo obveze na tvojih zapestjih, v tem, da si jim preveč dragocen, preveč vreden kot morebitni nadomestnik. Ne skrbi zaradi poskusa samomora, ti rečejo. To se dogaja ves čas. Popolnoma razumljivo: občutek popolne zavrženosti. Vendar sem si želel oditi, tako močno sem si želel. Charmian prav tako. Ona je poskusila s tabletami. Pa so naju obdelovali, naju obtesali, poravnali najine vzgibe, vgradili nekaj kostnih vsadkov in naju spojili v pare z rokovalci.

Olga je morala vedeti, morala je vse to nekako videti. Skušala nam je preprečiti, da bi se znašli tam zunaj, kjer je bila ona. Vedela je, da bomo morali iti, če jo bomo našli. Še danes, po vsem, kar vem, si želim iti. Nikoli ne bom šel. Vendar se lahko zibljeva v tej temi, ki lebdi nad nama, z roko v roki, Charmian in jaz. V najinih rokah raztrgana folija, v kateri je bila droga. Sveta Olga pa se nama smehlja s sten. Lahko

jo kar čutiš, v vseh tistih reprodukcijah istega posnetka, iztrganih iz časopisov in revij – njen beli, večni nasmešek.

Prevedel Samo Kuščer

William Gibson (1954) od prve knjige, kultnega romana *Neuromancer* (1984) spremljajo zelo laskavi nazivi od "najbolj zanimivega pisca znanstvene fantastike" dalje. V pisanju, postavljenem v bližnjo prihodnost, spominjajo liki na zagrenjene osamljence kakega Raymonda Chandlerja, ravna se po etičnem kodeksu Humpreya Bogarta iz Casablance, medtem ko vsi drugi uvajajo metode, znane iz filmov *Mad Max*. Visoka tehnologija in popularna kultura se zlijeta v eno. Gibsonov tipični lik, družbeni izobčenec, blodi med ikonami množične kulture in odpadi včerajšnjih tehnologij, kjer je vse naprodaj, cene pa so zelo nepredvidljive. Vrsta avtorjev, ki so nastali iz Gibsonovih navdušenih bralcev (zelo se je prijel na Japonskem!), je ta izhodiščni obrazec variirala v različne smeri, nihče pa še ni presegel njegovega smisla za združevanje različnosti: globalne perspektive in banalne nianse, fascinacije nad lepim in strašnim, moraličnih stališč njegovih junakov in njihove akcije onkraj vsakršnih predstavljivih kodeksov. In navsezadnje: virtualno, ne le zelo aktualno, temveč tudi strašljivo senzualno.

Gibson je napisal še nekaj romanov (*Virtual Light*, *Mona Lisa Overdrive*, *Count Zero...*), pričujoča zgodba pa je iz njegove doslej edine knjige kratkih zgodb *Burning Chrome* (1986), v kateri je zbrano skorajda vse njegovo kratko pisanje, od prve objavljene zgodbe do treh sodelovanj z drugimi avtorji.